

**AKADEMIK PROF. DR. KRUNO
PRIJATELJ – SEDEMDESETLETNIK**

Več razlogov je, da se tudi pri nas spomnimo sedemdesetletnice našega dragega kolega akademika prod. dr. Kruna Prijatelja iz Splita, tako strokovnih kot tudi družabnih, ki so slavljence zaradi takšnih ali drugačnih vzrokov povezala s Slovenijo.

Kruno Prijatelj se je rodil 1. julija 1922 v Splitu v družini z zanimivim poreklom, po očetovi strani delček Slovenca (njegov ded, ki ga je kot avstrijskega finančnega uradnika zaneslo v Dalmacijo, je bil doma iz Velikih Poljan pri Ribnici in menda v sorodu s tistimi iz bližnjih Vinic, od katerih poteka znameniti slovenist in kulturni zgodovinar Ivan Prijatelj), po materini pa se mu v žilah pretaka tudi domača plemiška kri: ni naključje, da je luč sveta ugledal v eni najlepših splitskih baročnih zgradb, v palači Milesi, ki je bila takrat v posesti njegove babice iz rodu Tommaseo. Po končani klasični gimnaziji v Spli-

tu je študiral na Filozofski fakulteti v Zagrebu, kjer je leta 1946 diplomiral iz zgodovine umetnosti in kulture s klasično arheologijo, tam leta 1947 tudi doktoriral in se leta 1956 habilitiral. Sodi v prvo povojno generacijo hrvaških umetnostnih zgodovinarjev, ki so na zagrebški univerzi pridobljeno strokovno izobrazbo požlahtnili z velikim vplivom velikega praktika Ljuba Karamana. Tako je bila začrtana tudi njegova poklicna pot: med 1944 in 1950 je opravljal naloge kustosa Arheološkega muzeja v Splitu, med 1950 in 1979 je kot njen direktor vodil tamkajšnjo Galerijo umjetnina, od 1979 do upokojitve 1991 pa je deloval kot redni profesor splitskega oddelka zadarske filozofske fakultete oz. Univerze v Splitu. Obenem je kot honorarni redni profesor poučeval tudi na umetnostnozgodovinskem oddelku zagrebške univerze. Svoje redno delo je dopolnjeval in ga še dopolnjuje s sodelovanjem na postdiplomskem študiju v Zagrebu, Dubrovniku ter Splitu. Njegov naraščajoči mednarodni ugled, predvsem kot poznavalca starejšega slikarstva na jadranskih obalah, mu je pripomogel k predavanjem na univerzah v Parizu (Sorbona), Bologni, Trstu, Urbinu, Perugii, pa tudi v Beogradu, Sarajevu in v Ljubljani. Z odmevnimi referati je sodeloval na veliko domačih in mednarodnih kongresih in simpozijih v Italiji (Benetke, Videm, Milano, Bologna, Ancona, Pescara, Chieti, Lecce), pa tudi drugod (Dunaj, Budimpešta). Leta 1968 so ga izvolili za rednega člana (kot enega izmed nadvse redkih umetnostnih zgodovinarjev) nekdanje Jugoslovanske, zdaj Hrvaške akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu, njegove zasluge za raziskovanje beneškega oziroma z Benetkami povezanega slikarstva pa so ga pripeljale do članstva uglednih beneških institucij (Accademia di belle arti, 1966, Istituto veneto di scienze, lettere e arti, 1986, Ateneo veneto, prav tako 1986), pred leti pa so ga sprejeli tudi v Accademia Marchigiana di scienze, lettere e arti v Anconi (1990). Za svoje znanstveno delo je bil nagrajen z Nagrado Matice hrvatske (1956), letno nagrado mesta Split (1964), nagrado »Božidar Adžija« (1967), za življenjsko delo pa je prejel nagrado mesta Split (1981), republiško nagrado (1984) ter nagrado »Don Frane Bulić« časopisa Slobodna Dalmacija (1991).

Pretežni del svojega znanstvenega dela je Prijatelj posvetil raziskovanju zgodovine hrvaške umetnosti, zlasti Dalmacije od antike do 20. stoletja. Med njegovimi znanstvenimi uspehi posebej izstopajo njegovi sintetični in monografski prispevki k t. i. dalmatinski slikarski šoli od 14. do 16. stoletja, v tem okviru posebej knjiga o Blažu Jurjevu Trogiraninu, zatem prve sintetične predstavitve in številne študije o manierizmu in zlasti o baroku v Dalmaciji, prispevki in študije o delih starih tujih, posebno beneških umetnikov od 14. do 19. stoletja v Dalmaciji in Istri, dalje monografske in problemske obdelave t. i. »schiavonov«, tj. renesančnih in baročnih umetnikov iz Dalmacije, ki so delovali zunaj domovine, ter dela o umetnosti, posebej o slikarjih Dalmacije 19. in 20. stoletja, ki jim je avtor pripravil tudi vrsto retrospektivnih in samostojnih razstav.

Med skoraj nepregledno množino Prijateljevih knjig, znanstvenih študij in strokovnih predstavitev naj opozorimo samo na naslednja dela: *Barok u Splitu* (1947), *Umjetnost 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji* (1956), *Ivan Duknović*

(1957), Juraj Čulinović (1961), Slikar Blaž Jurjev (1965), Dubrovačko slikarstvo XV.–XVI. stoljeća (1968), Matej Ponžoni–Pončun (1970), Barok u Dalmaciji v knjigi A. Horvat – R. Matejčić – K. Prijatelj: *Barok u Hrvatskoj* (1982), *Dalmatinsko slikarstvo 15. i 16. stoljeća* (1983), Slikarstvo renesanse u Dalmaciji i Istri v knjigi R. Ivančević – K. Prijatelj – A. Horvat – N. Šumi *Renesansa u Hrvatskoj i Sloveniji* (1985), *Slikarstvo u Dalmaciji 1784–1884* (1989), *Splitski izlog – Od Emanuela Vidovića do Kuzme Kovačića* (1991), *Splitska katedrala* (s fotografijami Nenada Gattina in predgovorom Tonka Maroevića) (1991). Njegove posamezne študije, objavljene po razni periodiki, so izšle zbrane v petih zvezkih njegovih *Studije o umjetninama u Dalmaciji* (1963, 1968, 1975, 1983 in 1989). Omenimo naj tudi njegovo objavo zbranih del Ljuba Karamana z izčrpnim uvodom: *Ljubo Karaman, Odabrana djela – izbor i predgovor* (1986). Razen na Hrvaškem je objavljaj tudi v drugih delih nekdanje Jugoslavije in v tujini; njegove študije v znanstvenih časopisih velikega mednarodnega pomena, kot sta npr. *Arte veneta* ali budimpeštanska *Acta historiae artium*, so prispevale k popularizaciji starih dalmatinskih mojstrov v širših mednarodnih strokovnih krogih. Njegov smisel za razčlenjevanje umetnin in njihovo atribuiranje sta ga uvrstila med ugledne strokovnjake njegovega področja in mu pridobila vrsto vidnih strokovnih znancev in osebnih prijateljev; med njimi se slavljene posebej toplo in spoštljivo spominja pokojnega Rodolfa Pallucchinija, velikega poznavalca beneškega slikarstva, s katerim ga je povezovalo tesno in iskreno prijateljstvo že od njegovih prvih korakov v izizvalni svet baročnega slikarstva.

Prijateljstvo izvrstno poznavanje beneških baročnih slikarjev je bilo tudi povod za navezavo strokovnih stikov s Slovenijo. Bil je dobrodošel gost in svetovalec pri razreševanju ugank, ki nam jih zadaja naša slikarska zapuščina, posebej tista, ki se hrani na našem obalnem pasu. V zadnjem času so ga pritegnili k sodelovanju v raziskovalnem projektu o baročnih platnih v Istri, katerega del o slikarju Juriju Venturi bi po prizadevanju koprskih in ljubljanskih kolegov že moral biti pripravljen za razstavo. Podpisani pa mu dolguje zavzetost ter tople in iskrene spodbude, s katerimi je Prijatelj spremljal razvoj našega raziskovanja dalmatinske umetnostne preteklosti; prizadevanja in uspehe »ljubljskih dalmatinskih študij«, kot jih je ob priložnosti večkrat imenoval, je spodbujal brez trohice nacionalistične omejenosti in jim, če je bilo potrebno, na ustreznih mestih tako ali drugače pomagal utirati pot.

Visoka strokovnost in razgledanost, nesebična pripravljenost za pomoč in iskrena kolegialnost in prijateljstvo, ki presegata okvire gole formalnosti, to so le najbolj bistvene poteze akademika Kruna Prijatelja, ki mu ob njegovem življenjskem jubileju želimo vse najboljše in še veliko let uspešnega dela in osebnega zadovoljstva v krogu kolegov, prijateljev in družine.

Janez Höfler